

اثر گذاری معنویات در زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان مدارس

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۱۰/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۰۳/۱۸)

دکتر شهلا رضایی^۱

هیرو رحمانی

ثنا اکبری

چکیده

هدف پژوهش حاضر اثر گذاری معنویات در زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان مدارس است. این پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه آماری در این پژوهش تمامی دانش آموزان کرمانشاه هستند که از میان ۱۶۸ دانش آموز، ۸۷ دختر و ۸۱ پسر، با روش نمونه گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای سنجش کارکرد آموزشی دانش آموزان معدل پایان ترم آن‌ها نیز در نظر گرفته شد. نتیجه‌های آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میان معنویت و کیفیت زندگی و کارکرد آموزشی دانش آموزان همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. همچنین، یافته‌های پژوهش دربردارنده نکته‌های کاربردی مفیدی برای سیاست گزاران عرصه آموزش و پرورش است.

واژگان کلیدی: دینداری، زندگی فردی، دانش آموزان، معنویت، مذهب، دین

مقدمه

گرایش انسان به دین امری ذاتی، عمیق و ریشه دار است. دین نه تنها تأمین کننده بسیاری از نیازهای انسان، بلکه خود نیازی بنیادین و نهفته در ژرفای وجود آدمی است. «تا نه گی دو که نه تن» می نویسد: «حس مذهبی یکی از عناصر اولیه ثابت و طبیعی روح انسانی است. اصلی ترین و ماهویترین قسمت آن به هیچ یک از رویدادهای دیگر قابل تبدیل نیست، بلکه نحوه ادراک فطری و رای عقلی است که یکی از چشمه های آن از ژرفای روان ناخودآگاه فوران می کند و نسبت به مفاهیم (زیبایی) مربوط به هنر (و نیکی) مربوط به اخلاق (و راستی) مربوط به علم (مفهوم دینی)، یا به طور صحیح تر، مفهوم مقدس، مقوله چهارمی است که دارای همان اصالت و استقلال سه مفهوم دیگر است». «آلکسیس کارل» نیز بر آن است که: «احساس عرفانی [دینی] جنبشی است که از اعماق فطرت سرچشمه گرفته است و یک گزینه اصلی است». وی در جایی دیگر می نویسد: «فقدان احساس اخلاقی و عرفانی در میان اکثریت عناصر فعال یک ملت، زمینه زوال قطعی ملت و انقیاد او را در بند بیگانه تدارک می بیند؛ سقوط یونان قدیم معلول چنین عاملی بود. در نگاه «تولستوی» نیز «ایمان آن چیزی است که انسان با آن زندگی می کند». استاد مطهری در توضیح این سخن می گوید: «یعنی ایمان مهم ترین سرمایه زندگی است». به نظر وی مردم به برخی از سرمایه های زندگی مانند سلامت، امنیت، ثروت و رفاه و... توجه دارند، اما به یک سرمایه بزرگ که نامش ایمان است توجه ندارند؛ چرا که آنان اصولاً محسوسات و مادیات را بیش از معقولات و معنویات می شناسند. در نظر «ویل دورانت» نیز دین روح زندگی است، او می گوید: «زندگی بدون، دین ملال انگیز و پست است، مانند جسدی است بی روح». قریب به این مضمون را در سخن «ویلیام جیمز» می توان یافت. او مدعی است: «ایمان یکی از قوایی است که بشر به مدد آن زندگی می کند، فقدان کامل آن در حکم سقوط بشر است». از آنچه گذشت روشن می شود که نیاز انسان به دین امری جاودان و زوال ناپذیر است. لازمه ذاتی بودن دین ورزی این است که دین همچون دیگر غرایز و نیازهای ذاتی انسان همپای حیات بشر بپاید و آینده بشریت را همچون گذشته در خود لاجرم گسست بین انسان و دین را هرگز نمی توان و نباید انتظار داشت. (فرشاد

فر، ۱۳۹۳)

«ارنست رنان» در پایداری و ژرفایی تأثیر دین در نهاد انسان می‌گوید: «ممکن است روزی هر چه را دوست می‌دارم نبود و از هم پاشیده شود و هر چه را که نزد من لذت بخش‌تر و بهترین نعمت‌های حیات است از میان برود، و نیز ممکن است آزادی به کار بردن عقل و دانش و هنر بیهوده گردد، ولی محال است که علاقه به دین متلاشی یا محو شود، بلکه همواره و همیشه باقی خواهد ماند و در کشور وجود من شاهدی صادق و گواهی ناطق بر بطلان مادیت خواهد بود». دین از جهات متعددی مدد رسان و یاور انسان است. کارکردهای مثبت دین در سه حوزه قابل بررسی است:

۱. حوزه معرفت و دانایی

۲. حوزه اجتماعی و مناسبات انسانی

۳. حوزه روانشناسی.

یکی از نیازهای مهم انسان، سلامت و آرامش روان است. در دنیای کنونی علیرغم پیشرفت‌های خیره‌کننده علمی و تکنولوژیکی بشر روز به روز اضطراب، دلهره، افسردگی و ناآرامی بیش از پیش بر انسان چیره شده و حاجت به آرامش روحی و روانی بیشتر احساس می‌شود. نقش دین در سلامت و آرامش روان از جهات مختلفی حایز اهمیت است. در این باره تحقیقات انجام شده توسط روان‌شناسان قابل توجه است:

الف. دینداری و تحمل فشارهای روانی

تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد انگاره‌های دینی نقش مؤثری در تسکین دردهای روحی، کاهش اضطراب و تحمل فشارهای روانی دارند و افراد مذهبی از ناراحتی روانی بسیار کمتری رنج می‌برند (رنجبر، ۱۳۹۵).

ب. دینداری و افسردگی

بر اساس تحقیقات، بین دین و افسردگی، استرس و اضطراب نسبت معکوس وجود دارد. این مسئله در عصر حاضر مورد توجه بسیاری از روانشناسان و اندیشمندان است. «ویلر» بر آن است که فرد مذهبی از طریق اعتقادات دینی بر مشکلات چیره می‌شود و از طریق اعمال مذهبی و

شرکت در مراسم دینی به شبکه وسیع حمایت های اجتماعی متصل می شود. «میدور» نیز اظهار می دارد که وابستگی دینی چون بدیل دیگر متغیرهای مؤثر بر سلامت روان مانند وضعیت اقتصادی و حمایت اجتماعی عمل می کند و منجر به کاهش شیوع افسردگی می شود (تهرانی، ۱۳۹۱)

بخش اول: بررسی ماهیتی موضوع

افزایش چشم گیر جمعیت، گسترش شهرنشینی و توسعه صنعت موجبات تغییرات اساسی را در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی فراهم نموده است. انزوای فوق العاده خانواده های هسته ای، افزایش طلاق، ظهور خانواده های تک سرپرست، از بین رفتن نقش های سنتی، آزادی بیش از حد در سبک زندگی و انتخاب همسر، گسترش فردگرایی و مادی گرایی افراطی، ورود زنان به بازار کار، افسردگی، اعتیاد جوانان، خودکشی، فقر فلاکت و سایر آسیب هایی که نوجوانان را تهدید می کند... این تغییرات و دگرگونی های پیاپی مشکلات روحی روانی و اجتماعی زیادی را بر افراد جامعه بخصوص کودکان و دانش آموزان ایجاد نموده است. به دلیل ایجاد دگرگونی عظیمی که در سبک زندگی به وجود آمده است، سبک و شیوه سنتی که در خانواده گسترده و مناطق روستایی و کوچک مرسوم بوده، دچار تحولات بنیادی شده و روز به روز مسایل و مشکلات جدیدی برای فرد و جامعه آفریده و به اضطراب، نگرانی و هراس افراد جامعه افزوده است. در این راستا به نقش دین و برخی از کارکردهای آن به عنوان یک نیاز فطری و همچنین اثرات آن بعنوان یک عامل تعیین کننده بر زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان می پردازیم.

بخش دوم: بررسی اهمیت موضوع

دین اسلام به منزله آخرین دین آسمانی، در تعالیم خود توجه و اهتمامی ویژه به ترتیب انسان ها داشته است. توجه به ترتیب دینی و اخلاقی از دیدگاه اسلام، همواره به مثابه اصلی مهم و اساسی در سعادت انسان ها و نیز دور ماندن آنها از گناهان و ناپاکی ها؛ مورد توجه بوده و هست. در کشور ما آموزش و پرورش برای توجه به این اصل مهم و اساسی، لازم است معلمان توجه ویژه ای به تربیت دینی داشته باشند با توجه به فرهنگ و نظام کشور ما لازم تربیت دینی

مورد توجه قرار بگیرد و برنامه‌های مناسبی برای تربیت دینی دانش‌آموزان در نظر گرفته شود و دانش‌آموزان را بعنوان سرمایه کشور در مسیر درست قرار دهیم.

بخش سوم: بررسی و تحلیل متغیرها

دین: معمولاً به عنوان یک نظام اجتماعی-فرهنگی از رفتارها و اعمال تعیین شده، اخلاقیات، باورها، جهان بینی‌ها، متون، مکان‌های مقدس، پیشگویی‌ها یا سازمان‌ها تعریف می‌شود که عموماً بشریت را به عناصر ماوراء طبیعی، ماورایی و معنوی مرتبط می‌کند. با این حال، هیچ اجماع علمی در مورد اینکه چه چیزی دقیقاً یک دین را تشکیل می‌دهد، وجود ندارد.

دانش‌آموزان: دانش‌آموز از لحاظ لغوی به معنی کسی است که دانش می‌آموزد و در اصطلاح، برای اطلاق به محصلان رسمی در سطح تحصیلات پیش از دانشگاه به کار می‌رود.

بخش چهارم: نقش دین در زندگی فردی

ارایه‌ی تعریف عملیاتی از دین و دینداری همواره کاری سخت و بحث برانگیز بوده است. برخی از تعریف‌هایی که از دین شده عبارتند از: دین کلمه‌ای عربی است به معنای جزا و پاداش و اعتقاد به خالق هستی و مجموعه قوانینی که از جانب او بر بشر عرضه گردیده است و همچنین دین به معنای اطاعت و انقیاد و آیین و شریعت است یعنی وضع و تأسیس الهی که مردم را به رستگاری هدایت می‌کند و شامل عقیده و عمل هر دو است (کوشا، ۱۳۷۶). دین مکتبی است که از یکسری عقاید، اخلاق، قوانین و مقررات تشکیل شده و هدف آن راهنمایی انسان برای نیل به سعادت است (جوادی آملی). ویلیام جیمز معتقد است که دین هیجان منحصر به فرد است که در انسان شکل می‌گیرد (جیمز، ترجمه قائنی، ۱۳۷۰). در فرهنگ آکسفورد، دین به عنوان یک قدرت نامرئی برتر که بر سرنوشت انسان حاکم و اطاعت از آن واجب می‌باشد تعریف شده است. دین، یک نظام عملی بر اساس اعتقادات است که از طریق رابطه‌ای با ابعاد فردی و اجتماعی از سوی پروردگار به منظور ارشاد انسان‌ها در مسیر تکامل آن‌ها ارسال شده است و شامل عقاید، باورها، نگرش‌ها و رفتارهایی است که با هم عجین شده و احساس یکپارچگی در فرد ایجاد می‌کند (آرین، ۱۳۷۹). کار بردن دستورات دین در جنبه‌های سه گانه اعتقادات، عبادات، و اخلاقیات است (شاه نظری، ۱۳۸۵). منظور از اعتقادات، بخشی از

شناخت و دانش دینی است که اعتقاد به آن‌ها لازم است؛ مثل ایمان به وجود خدا، ایمان به یگانگی او، عدل، حکمت، رحمت و دیگر صفات الهی. منظور از عبادات، همان شعائر دینی مثل نماز، روزه، دعا، ذکر، تلاوت قرآن و... است. منظور از اخلاقیات نیز آن بخش از تعالیم اسلام است که صفات و رفتارهای پسندیده و ناپسند را مشخص می‌کند (داوودی، ۱۳۸۵).

۱- آرامش روحی و روانی: دین و خداپرستی، به تصریح قرآن کریم، مهم ترین منبع تامین نیاز روحی و تغذیه روانی بشر است. چرا که با یاد و ذکر خدا و راز و نیاز به درگاه اوست که زنگارهای دل آدمی زدوده می‌شود و روح متلاطم، پژمرده و مضطرب، التیام و آرامش می‌گیرد.

۲- خوش بینی و امیدواری: یکی از بیماریهای روحی و فکری انسانهای غیر مومن در عصر مدرن بدبینی رنج دهنده و ناامید کننده به نظام هستی و آینده‌ی زندگی است. درحالیکه انسان دین دارو با ایمان، چون به مبدا هستی بخش (خدا) معتقد است و او را حکیم عادل و مهربان می‌داند و نیز زندگی پس از مرگ (معاد) را باور دارد، نسبت به جهان هستی خوش بین بوده و آینده را روشن می‌بیند و هرگز در بن بست فکری قرار نمی‌گیرد و به یأس و ناامیدی روحی دچار نمی‌شود و بر اساس داده‌های ایمانی، در صحنه‌های دشوار زندگی به عنایات و کمکهای الهی امیدوار بوده، با توکل و اعتماد، بر خداوندی که بر هر کاری تواناست، به فکر راه چاره می‌افتد و خود را از بن بست هارهایی می‌بخشد.

۳- عملیاتی شدن اخلاق: اخلاق بدون پشتوانه دین و ایمان دینی، یا اصلاً به اجرا در نمی‌آید. و اگر اجرا شود، از بار ارزشی تهی می‌گردد. چنان که امروزه شاهدیم دنیای غرب و به ویژه آمریکا از همه آموزه‌های اخلاقی و انسانی تحت عناوین حقوق بشر، آزادی و دموکراسی استفاده ابزاری می‌کنند و صرفاً برای پیشبرد اهداف استعماری خود و دستیابی به منافع نامشروع مادی از آن سخن می‌گویند. اینرو، انجام افعال اخلاقی نیازمند پشتوانه قوی معنوی و ایمانی است که دین تنها متکفل آن است.

بخش پنجم: نقش دین در زندگی اجتماعی

دین در زندگی اجتماعی بسیار تاثیر گذار است که در اینجا به دو نقش مهم آن اشاره می‌شود.

۱. تامین قوانین جامع و کامل: دینی چون اسلام به دلیل اینکه از منبع لایزال وحی آسمانی واز

سوی خدای انسان آفرین فرستاده شده است از جامعیت و کمال مطلق برخوردار بوده، برانسان شناسی دقیق و واقع بینانه استوار است و از عقل نیز به عنوان یک منبع مستقل کشف و استخراج احکام و قوانین - در کنار نقل یعنی قرآن و روایات سود می‌جوید. از این رو به همه جنبه‌های جسمی و روحی، مادی و معنوی - دنیوی و اخروی بشر در زندگی فردی و اجتماعی توجه کافی دارد. در حالیکه قوانین ساخت ذهن و عقل بشر، چنین نیست و معمولاً بعدی از ابعاد روحی و معنوی بشر را مورد غفلت قرار می‌دهد و در نتیجه، فاقد کارآیی لازم و مطلوب می‌باشد.

۲. بهبود در روابط اجتماعی: جوامع فاقد دین و ایمان، از ارتباط سالم اجتماعی و روابط خوب انسانی برخوردار نیستند، به ویژه روابط خانوادگی در این جوامع بسیار نا مطلوب و از هم پاشیده است و احترام و اعتماد لازم میان اعضای خانواده برقرار نیست. از این رو، نمی‌توانند طعم شیرین محبت را در جمع خانواده بچشند و بیشتر تر جیح که در بیرون از خانه به سر ببرند. دین با ایجاد تعهد و حس مسئولیت در انسان نسبت به هموعان و افراد اجتماع و افشاندن بذل و صلح، صفا، اعتماد و علاقه نسبت به یکدیگر، موجب می‌شود که اجتماع و زندگی جمعی، سالم و مطلوب شود و روابط عمومی بهبود یابد و کانون خانواده به بهشت کوچکی از صفا و صمیمیت و علاقه مبدل گردد.

بخش ششم: تاثیر دین باوری در زندگی فردی و اجتماعی

ایمان به خداوند زندگی را به سمت امور معنوی و متعالی جهت می‌بخشد، و شور و شوق حرکت و تلاش را در انسان افزایش می‌دهد. انسان مؤمن لذت و کمالی را خواستار است که هیچ لذت دنیایی و کمال مادی به ارزش و مطلوبیت آن نمی‌رسد. پس شوق او در خواستن این لذت و کمال بیشتر از شوق کسانی است که خواستار لذت و کمالات مادی هستند. این تفاوت، تفاوت در اهداف می‌باشد. کسی که هدفش، خداوند لم یزل است تا ابد مجذوب او می‌گردد و در جهت رضایت او حرکت می‌کند. اما از دیگر سو علاقه مجذوبان لذات طبیعی در نهایت تا زمان حضور امور مادی خلاصه می‌گردد و به انتها می‌رسد. ایمان به وجود خداوند حکیم و توانا موجب می‌شود، تا جهان را هدف دار بدانیم. هدف آفرینش، کمال و سعادت انسان است. پس نظم جهان به گونه‌ای است که مانع کمال و سعادت انسان نمی‌شود. و خداوند تمامی لوازم

عالم را به استخدام انسان در آورده است. این اعتقاد موجب آرامش و اطمینان در انسان می شود. انسان با امید به آینده ضمن تلاش به سوی کمال حرکت می کند. انسان مؤمن در اثر شکست ظاهری ناامید نمی شود، زیرا خداوند را ناظر بر عمل خویش می داند و معتقد است که نظام عادلانه هستی، تلاش او را برای رسیدن به کمال نادیده نمی گیرد و پاداش زحمات او را خواهد داد. ان الله لا یضیع اجر المحسنین هم چنین پیروزی ظاهری نیز موجب غرور مؤمنان نمی شود؛ زیرا می دانند که همه پیروزی ها در اثر لطف و امداد خداوند است. لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يَجِبُ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ.

اعتقاد و باور مذهبی، به عنوان اصلی ترین نیاز انسان معرفی می شود. نیاز به یافتن مسیر درست، فهم و برقراری ارتباط و اتصال به مبدا وجودی، فهم غایت و هدف زیست و نقش آدمی در این جهان، چگونگی ارتباطات آدمیان (خدا، خود، دیگران و طبیعت) و نحوه برخورد و کنش انسان از جمله نیازهایی هستند که مذهب تنها پاسخ گوی آنها است، چون زمانی به نیاز وی پاسخ روشن و قطعی داده می شود، که در مرحله قبل از پاسخ، شناسایی نیازها (شناخت شناسی و جهان بینی) به درستی و روشنی صورت پذیرفته باشد. به بیان دیگر، جهان از منظر انسان با ایمان و خداپرست، نه مجموعه ای از عناصر، نیروها و قوانین کور، بلکه پیکری زنده و معنادار و جهت یاب است. انسان خداپرست و آگاه، خود را در برابر هستی ای می یابد، که دارای شعور است و احساس می کند، تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبُحُ بِحَمْدِهِ وَ لَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ و نیز اراده ای آگاه بر آن حاکم است. فقدان خدا سیمای طبیعت را بسان ابلهی می نماید که انسان خود را با او بیگانه حس می کند. غیبت خدا در ذهن، هستی را هم چون قبرستان بیکرانه ای می کند که انسان خود را در آن تنها می یابد. که در آن وادی وسیع و بی انتها در حال طی طریق است در حالی که حرکتی ندارد. وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بَقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا. هستی پوچ، زندگی را نیز پوچ می سازد و ناچار انسان نیز به پوچی می رسد. نمی توان در جهانی که از شعور، اراده و جهت عاری است، از «مسئولیت انسان» و پذیرش آن سخن گفت. مسئولیتی که فرد را به فدا

کردن و نثار جان و مالش و می‌دارد. اِنِّیْ وَجَّهْتُ وَجْهَیْ لِلذِّیْ فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ حَنِیْفًا وَ مَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ. این مسولیت اگر ریشه در عمق هستی نداشته باشد و بی‌پایه و پایگاه وجودی باشد، مفهومی ذهنی و خیالی می‌شود، در حالی که ایمان و باور به خدا، که آفرینش را دارای شعور و هدفدار معرفی می‌کند، طبعاً دید مثبتی به انسان در مقابل نظام کلی هستی و قوانین حاکم بر آن می‌دهد.

بخش هفتم: پیشینه تحقیق

نتایج پژوهش‌ها و تحقیقات حاکی از آن است که اغلب همبستگی مثبتی میان تزلزل دینی با احساس‌های منفی مانند خشم آشفتگی و پریشانی نی و ناسازگاری بی‌آبرویی جرم افسردگی و پایین بودن عزت نفس عکس رضایت از زندگی سازگاری و خوش بینی وجود دارد همچنین تزلزل مذهبی در افرادی که در بافتنی مذهبی زندگی می‌کنند با سطح بالاتری از افسردگی آنها ارتباط دارد علت احتمالی آن را میتوان ناسازگاری‌های شناختی دانست که در پی تردید مذهبی در فرد ایجاد می‌شود نقش دین و دینداری بر کیفیت زندگی و عملکرد آموزشی دانش‌آموز توجه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است این مجموعه‌ای از معارف و احکام اخلاق‌ها در یک کلام هست‌ها و نیست‌ها و باید نباید هاست که خداوند برای هدایت بشر در قالب کتاب سنت عقل و فطرت نازل کرده است و دین داری مقدار علامه احترام پیروان دین و آن است نتایج تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که دینداری و معنویت به شکل مثبتی کیفیت زندگی دانشجویان و دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار می‌دهد در تحقیق عزیزی ۱۳۸۱ دین و دینداری در زندگی بسیاری از افراد بخش بنیادین و ضروری است و برای سلامت روانی و کیفیت زندگی پیامدهای مثبت گسترده‌ای دارد در تحقیق دایک و الیاس نشان داده شد که شرکت در فعالیت‌های مذهبی کیفیت زندگی مانند سلامت روانی و طول عمر را به شکل مثبتی متاثر می‌سازد عبدالخالق در مطالعه خود روی ۲۲۴ دانشجوی کوییتی بین سنین ۱۸ تا ۲۸ سال نشان داد که بین دینداری و سعادت درونی و کیفیت زندگی ارتباط مثبت وجود دارد آلیسون در ایالات متحده نشان داد که باورهای مذهبی و ادراک شناختی و عاطفی کیفیت زندگی را بهبود می‌بخشد افرادی که با کلیسا ارتباط دارند نسبت به سایر افراد از

رضایت بیشتری در زندگی برخوردار هستند همچنین زنگ و همکاران رابطه بین ارزش های معنوی شخصی و کیفیت زندگی را در بین دانشجویان چینی بررسی کردند نتیجه بررسی ها نشان داد که دینداری به طور معناداری که اینجوریه افراد را پیش بینی می کند این پژوهشگران معتقدند که ارزش های معنوی افراد را قادر می سازد برای زندگی خود معنا و هدفی تعریف کنید در داخل کشور نیز عظیمی هاشمی ۱۳۸۳ در مطالعه خود نشان داد که بین رضایت از زندگی و دینداری در بین دانش آموزان همبستگی وجود دارد همچنین صفاری و محمد زیدی ۱۳۹۱ در بررسی نقش مذهب در کیفیت زندگی بیماران مبتلا به سرطان دریافت چه مذهب در حضور عوامل دموگرافیک و نمره عملکردی بیمار به طور معناداری کیفیت زندگی بیماران را پیش بینی می کند حسنی و همکاران (۱۳۹۱) فرار از خانه از جمله رفتارهای ناسازگارانه ای است که از کودکان و نوجوانان سر می زند. بیشتر تحقیقات جامعه شناختی در این زمینه پیرامون مسائل خانوادگی بوده و از نقش دین داری و اعتقادات دینی که از اهمیت فراوانی برخوردار است، غفلت شده است. در پژوهش پیش رو، کوشش بر آن است تا با کمک اطلاعات تجربی به دست آمده از تحقیق و چهارچوب نظری مبتنی بر نظریه پیوند اجتماعی هیرشی، که دارای چهار بعد پیوستگی دینی، التزام دینی، مشارکت دینی، و باور دینی است به تبیین تأثیر دین داری در گرایش به فرار از منزل پرداخته شود. روش پژوهش پیمایشی است و اطلاعات حاصل براساس ابزار پرسش نامه خوداجرا گردآوری شده است. جمعیت تحقیق مورد مطالعه همه دانش آموزان دبیرستانی بابلسر، در سال تحصیلی ۹۱ - ۹۲، بوده که تعداد کل آن ها ۱۵۹۷ نفر است. از این تعداد، ۳۷۰ نفر براساس نمونه گیری طبقه ای چندمرحله ای تصادفی متناسب مطالعه شدند و داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و LISREL تحلیل شد. نتایج داده ها حاکی از این است که از بین ابعاد دین داری بیشترین تأثیر متعلق در باور دینی و بعد از آن مشارکت دینی بوده است و دو بعد دیگر، یعنی پیوستگی دینی و التزام دینی، معنادار نبوده است. در کل، نتایج داده ها نشان داده است که مذهب می تواند، به منزله عامل حمایتی، تأثیرپذیری جوانان را از رفتارهای انحرافی کاهش دهد.

نتیجه گیری

دین مهمترین مساله‌ای است که در زندگی انسان و در تمامی شوون وجودی او اثر می‌گذارد که این تاثیر هم در جنبه‌های فردی زندگی انسان است و هم در جنبه‌های اجتماعی، و می‌تواند آثار و نتایج بی شماری، از جمله: برادری و احساس اشتراک، همبستگی اجتماعی، سعادت، اصلاح فرد و اجتماع، ساده زیستی و آرامش، احساس شرافت و بزرگی و... به جا بگذارد چنانکه انسان در نتیجه آن خود را بشناسد و به جایگاه واقعی خود پی ببرد و به کرامت و تعالی دست یابد. دین معانی متفاوتی دارد که از آن جمله؛ مجموعه عقاید، قوانین و مقرراتی است که هم به اصول بینشی بشر نظر دارد، هم در باره اصول گرایشی وی سخن می‌گوید و هم اخلاق و دیگر مسایل زندگی او را پوشش می‌دهد دین و معنویت از طریق ایجاد یک نظام نگرشی مناسب و ایده آل، زمینه را برای آرامش روان فراهم می‌سازد. همچنین دین داری و معنویت در سطح فردی، خشنودی و رضایت از زندگی را به دنبال دارد.

منابع و مآخذ

۱. اعرافی، علیرضا (۱۳۸۰)؛ حکومت اصلاحات و آموزش و پرورش، دیدگاه‌ها و گفتگوها، کتاب هفتم، نشر تربیت اسلامی.
۲. باقر پور امینی، محمد (۱۳۸۱)؛ جوان در چشم و دل پیامبر (ص)، کانون اندیشه‌ی جوان.
۳. باقری، خسرو (۱۳۸۰)؛ آسیب و سلامت در تربیت دینی، ویژه نامه آسیب شناسی تربیت دینی، کتاب ششم، نشر تربیت اسلامی.
۴. باقری، خسرو (۱۳۸۶)؛ تربیت دینی در برابر چالشهای قرن بیست و یکم، فصلنامه بازتاب اندیشه، شماره ۱۵.
۵. برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (سند رمضان)، ۱۳۹۱، شورای عالی آموزش و پرورش.
۶. پاک سرشت، محمدجعفر (۱۳۸۶)؛ نظریه‌های تربیتی و چالشهای نظریه پردازی در آموزش و پرورش ایران، فصلنامه نوآوریهای آموزشی، شماره ۲۰ سال ششم.
۷. توشی هیکو ایزوتسو؛ مفهوم ایمان در کلام اسلامی، ترجمه زهرا پور سینا (۱۳۸۰)، انتشارات سروش.
۸. جاثوب، اس. بی؛ تعلیم و تربیت دینی، ترجمه مشایخی راد، شهاب الدین (۱۳۸۵)؛ پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۹. دلشاد تهرانی، مصطفی (۱۳۸۰)؛ رهنمایان دین: آسیب شناسی دین و دین داری در نهج البلاغه، انتشارات دریا.
۱۰. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، آذر ماه ۱۳۹۰.
۱۱. علوی، سیدحمیدرضا (۱۳۸۵)؛ بررسی رفتار دینی و عوامل مرتبط با آن در نوجوانان دبیرستانهای کرمان، فصلنامه علمی تخصصی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، سال اول، شماره دوم.
۱۲. کریمی، عبدالعظیم (۱۳۸۱)؛ تربیت طربناک، انتشارات مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، چاپ اول.

۱۳. گلزاری، محمود (۱۳۸۲)؛ آسیب شناسی تربیت دینی جوانان، نشریه پگاه حوزه. شماره. ۱۵.
۱۴. مزروعی، علیرضا (۱۳۸۶)؛ دین یابی رویکردی اثربخش در حوزه تبلیغ و تربیت دینی.
۱۵. میرتمیزدوست، مهکامه (۱۳۹۳)؛ آسیب شناسی تربیت دینی در آموزش و پرورش معاصر ایران، کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه دینی، قم.
۱۶. نساجی زواره، اسماعیل (۱۳۸۷)؛ آداب تربیت فرزندان در سیره معصومین(ع)، ماهنامه پیوند، شماره ۳۴۵.

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی